

Kakor vidiš, sem danes celó nekoliko hudoben. Toda odpusti! Užaljen sem bil: ali radi tvojih moralnih pisem ali radi pone-srečenega svojega življenja, ne vem. Pri nas se šopiri par petičnih židov, ki jedó vsem drugim radovoljcem višjo milost izpred ust. Meni pač ni do milosti višjih, da bi je iskal pri takih puhloglavcih: zato sem prepo-nosen. To je morda tudi vzrok, da ne bom posebno avansiral pri vojaki. Za to mi tudi ni. Rad bi le skoro doslužil, da bi smel mi-sliti po svoje. Pač je trdil zadnjič naš zdrav-nik prav, ko je dejal; „Wissen Sie nicht,

dass Catarrh, Diarrhöe und Denken in der Kaserne verboten ist!“ — Tedaj dovolj o neznosni vojaščini! — Kar se tiče univerze, izpovedati ti moram odkritosrčno, da me pravo ni prav nič več veselilo, kakor hitro sem se vpisal. Da bi mi ne bilo za leto, študiral bi medicino ali jezikoslovje. A sedaj ostanimo pravniki — živi ne pojdemo pod zemljo.

Tvoj

koprneči
Radoslav.

(Dalje.)

Po dedščini.

(Črtica. — Spisal *Dobravec*.)

V polmračni sobi leži bolnik. Mirno trpi in udano. Nemo stojé prijatelji ob njegovih postelji; njemu ob zglavju tihoma vzdihava mlada žena ter mu briše debele kaplje s čela, sebi pa skrivne solze.

Muhe se podé v gostih jatah po stropu in stenah ter iščejo svetlih lis solčnih žarkov, ki so se vtihotapili skozi skrbno zaprte vetrnice v sobo. Duh po zdravilih, limonadi, po izhlapevajočem potu in razodeti, gorki postelji bolnikovi je siloma legal na pljuča.

„Tako mlad, pa tako nesrečen“, je vzdihnila žena in pogledala prijatelje. „Komaj jedno leto sva bila skupaj; tako dober, tako blag je bil vedno . . .“ Naslonila je lice na zglavje in ihtela.

Bolnik, mož najlepših let, se je zdramil, pogledal topo v strop, potem okoli sebe, ženo in znance ter se jel molčé razgrinjati zaradi prevelike vročine. Zdravnik mu je bil pa naročil, naj se varuje prehlada, ker pljučna vročica konča rada s smrtjo.

„Sedaj bo dober, sedaj bo veder; pogled ima pameten. Treba začeti“, šepetali so prijatelji, med njimi najglasneje nizek, rudečeličen, debeluhast možiček srednje dobe. Ta

je mlel, da bi bil čim prej iz družbe — neprijetnih duhov.

„Ali je že prišel notar?“ vprašal je bolnik s hripavim, kakor ubit zvon zamolklim glasom.

„O, saj ne bo hudega, Ivan! Kaj hočeš notarju?“

Ivan jo je ljubeznivo pogledal in rekel:

„Ne jokaj! Vprašam samo, če ste poslali ponj?“

„O, kako dobro nas je slišal, ko smo prej govorili o tem. Ni tako slab, ne“, razlagal je možiček na tihem; potem je pristavil glasneje:

„Smo poslali; je že tukaj, Ivan.“

„Dobro; vsaj bo vedel, da nisem baš takšen siromak!“

Nekdo izmed obiskovalcev je stopil ven po beležnika.

V kuhinji ga ni bilo; v stranski sobi je pa togovala bolnikova mati-vdova in prosila beležnika — raznih ozirov. Ta in pisar sta se krepčala z jelom in pilom za — prihodnje troške in na pol ušesa poslušala bedno starko. „Vse sem mu zapustila; kar sem imela dote, je v premoženju; kar sem prihranila izza boljših let, je tudi njegovo — tudi podedovani

kapital. Spoznal mi je neznamenit priboljšek, nji pa — ženi svoji — je zapisal že prej vse, vse . . . Samo oni kapital . . . gospod . . . oni je še prav njegov. Ko bi bilo mogoče pomagati, lepo vas prosim, gospod!“

„Obžalujem, mamica; meni ni mogoče; ne smem. Pojdite k njemu sedaj, pa mu recite, da vam še kaj priboljša! Sedaj je čas.“

Ženska je šla k svojemu jedincu prosit. Na pragu jo je srečal mož in se strahoma umaknil, potem je pa povabil beležnika k oporoki.

„Nekoliko potrpite“, pomiril je onega na pragu in zopet zaprl vrata.

S pisarjem sta ostala sama.

„Veliko ne bo opravila“, je pošepnil, „zakaj mlade vdove si navadno o takih priložnostih dobro posteljejo za prihodnost.“ Pisar je hvaležno pokimal, ker ga je toliko zaupanje starega šefa bodrilo v misli, da ga ima rad.

„Mislijo si menda: ako sem doslej premalo užila, hočem biti v prihodnje modrejša in previdnejša.“

„Bene dixisti!“ Beležnik ga je potapljal po rami, pisar je pa v neopisni sreči segel po kupici in jo po gospodarjevem povelju zvrnil na njegovo zdravje. Dobro mu je teknilo. Obrisal si je brke in zinil, da bi po tej ceni podrhl še jedno, kar se odpró vrata . . . Beležnik se ni motil: na ves glas je prijo-kala mati od sina. „Glejte, gospod! Še ozrl se ni name. Rekel je le, pokaj da sem mu prišla mešat glavo; ona mu je — — ona mu je mašila usta s poljubi . . .“

Pisar je zopet ponižno pogledal svojega šefa in se mu priklonil v znamenje uresničene prerokovanja. Beležnik tega še opazil ni, marveč je rekel materi: „Morda vas ne bo zabil; tudi ga lahko spomni na to kakšna priča —, jaz ne smem.“

Na tihem sta šla v bolnikovo sobo.

Rudečelični možiček ni več mogel biti brez čistega zraka, zato je povabil soseda za trenutek ven, češ, da mu ima nekaj povedati, pa sta oba smuknila na kozarček brinjevca, trdeč, da se tega najbolj bojé vsi — slabi duhovi. In prav ta dva je še mati

potem ujela v veži, ko sta se vračala, ter ju prosila: „Ne zabite me, ne zabite; vse sem mu dala; otrók ni, zato pride sedaj vse v tuje roke; jaz sirota bom morala na starost pa po svetu . . . oh!“ Beležnik je klical. Priči sta jo pomilovali, obljubili storiti, kar bo mogoče, skomizgnili z ramami in hiteli v sobo.

Soproga je odšla otožna, a mirna iz bolnikove sobe.

Nič posebno prijazno se nista gledali mati in nevesta. Bíl se je tihoma boj brez orožja, prepír brez besed — boj za obstanek. Bolnik in strah pred bližajočo se smrtjo — kje je ostalo vse to?

V bolnikovi sobi so zaradi svetlobe odprli zunanja okna, in muhe so se razprostrelle po svojem opraviilu; beležnik je pa s pisarjem dovrševal oporoko. S kratkimi besedami je bilo razdeljenih deset tisočakov.

„Torej tako smo naredili, gospod Kranjec . . . kakor ste rekli: za sv. maše toliko . . . cerkvi toliko . . . soprogi in materi toliko . . .“

„E, veste, gospod notar, jaz bi najrajši videl, da bi mati in žena skupaj . . . tako lepo skupno —“, oglasil se je bolnik s težko sapo.

„Prav, prav, gospod“, tolažil ga je beležnik, „lepo je to in dobro je, a vendar sigurneje . . . bolje je, da ste sami določili, kako in kaj.“

„Saj veš, kako, Ivan“, je začel zopet mleti oni, ki je z brinjevcem preganjal duhove: „Jaz želim, da bi danes osem dni to stvar ti sam popravil. Zdravniki tudi ne vedó vsega; še sedaj stavim, da bo zdravnik prej umrl kot ti. Ali bolje je, da si uredil, kar ni bilo urejeno. Torej za sv. maše? . . . za cerkev? . . .“

„Dobro, dobro! Gospoda, ste slišali? Tako, tako! Kajneda! — Sedaj-le pa prosim, gospod, bodete podpisali. Tako, tako . . . Pomagajte vi!“ je velel beležnik pisarju. Vsi so obstopili bolnika, ki je s tresočo roko začrtal nekaj kljuk, ki bi imele pomeniti njegovo ime.

„O, kako slabo pišem!“ se je začudil, in pero mu je zdrsnilo iz roke . . . V žilah se mu je pretakal že nekaj dnij — kinin . . .

„Dobro, dobro, e, hvala gospod! — Sedaj pa prosim priče.“

V nekoliko minutah je bilo vse dovršeno.

„Pa prosim, gospodje“, je pristavil beležnik, „da z ozirom na stanje bolnikovo in splošne razmere v družini molčite o tem, kar ste danes podpisali. Tako je navada. Ako gospod ozdravi pa . . . no potem — pa . . .“

Solnce je zašlo. V sobi se je zopet širil polmrak, in muhe so se družile v jate — na skupno prenočišče. Soba se je izpraznila. Bolnik se je zvijsal in zdihoval na postelji, metal raz sebe odejo in bleдел raznovrstne stvari.

Mirno in skrbno mu je stregla potrpežljiva soproga; o prvi priložnosti pa, ko je slutila, da ni nepozvanih ušes preblizu, ga je hitela izpraševati:

„Kako si napravil s kapitalom?“

„Tebi ne bo krivice; napravil sem po pameti.“

Ona se je obrnila v stran, obrisala solze in v strahu mislila, kaj bo, če res umrje.

„Ali si vse zapustil ženi?“ je pozvedovala mati, ko je sama čula pri njem.

„Ne, bojte se, mati! Nisem vas zabil.“

„Morda si mi zapustil kaj malega. — Rajša grem beračit, kakor da bi živela od njene milosti.“

Bolnik je bleдел o marsičem, samo odgovora ni vedel; materi so silile solze v oči.

V dveh dneh mu je ponehala vročina. Bil je popolnoma zaveden, samo slaboten, slaboten . . . Po vsi hiši je zavel veselejši duh. Prišel je zdravnik in povedal, da je nevarnost samo še tri dni; sicer je pa bolnik najtežje že prestal — —.

„Danes sem vesela“, je rekla skrbna žena. „Zdravnik me je potolažil, hvala Bogu!“

Tudi mati je zabila minule neprijetnosti in češče mislila — na svoja opravila. Bolnik ni potreboval več tolike strežbe; hiša je bila pa polna zaostalega dela in polna radovednih ljudij, ki bi radi za vsako stopinjo trikrat plačilo.

Po vasi se je razširil glas: gospodu Kranjcu je bolje! Nehali so tudi preobilni obiski.

Mirno je minula noč, minulo tudi drugo dopoldne; popoldne je pa bolnik — izdihnil v rokah svojega dušnega pastirja . . .

Zopet solze! Jokala je mati po sinu, gospodinja po soprogu. Tekle so solze, kakoršnih ni mogoče zadržati, ko je žrtva smrti mož v cvetu mladosti.

Ljudje so milovali mlado vdovo in jo tudi blagovali, ker je po soproгови smrti dedovala lepo imetje in lepe tisočake; mati jo je pa smatrala v hiši tujko, ki ji je ugrabila najprej sina v svoje mreže, sedaj po vrhu še vse drugo . . .

Sosedje in znanci, ki so hodili pokojnika kropit in molit za pokoj njegovi duši, so videli v hiši solzne oči in neprijetne obraze — —. A kdo bi mislil o tem na kraju žalosti?

Priče so ostale mož-beseda. Vsi so bili kakor nemi o tem, kar je določal testament. Zato je bilo tudi mnogo, mnogo žalovanja.

Ko so pred pogrebom napolnili hišo sorodniki pokojnikove soproge, njegovi prijatelji, znanci in taki, ki so mislili, da jih prav gotovo ni zabil v testamentu, se je mati-vdova zaklenila v svojo sobico — —. Spodobnost jo je silila moliti za rajnega dušo in kazati žalost tudi na zunanje; potreba je bila, da bi svojo boleost potožila temu in onemu; srce ji je pa govorilo, da so prišli — ti-le kakor volkovi pobrat vse, vse . . .

Med pogrebom je jokala v sobici sama, drugi v cerkvi in na grobu. Pogrebci, ki so bili danes na račun dedščine dobro pogoščeni in dobro plačani, so pa ugibali, spravljaje pogrebno orodje v mrtvašnico:

„E, kaj? Ne bo ji sile, ne. Otrók nima; še pred letom se bo možila. Dandanes ob denarju tudi žalost mine prej kot nekdanj. Sinoči smo govorili, da bi bil — onegov — pripraven . . . Star je dovolj, bogat tudi, rudeč tudi, masten . . . O, Bog nas varuj!“ Sosed je blebetača sunil pod rebra in mu molčé pokazal mlado vdovo na grobu.

Lepo jutro je bilo, ko sta se nekaj tednov pozneje peljali mati-vdova in nevesta-vdova